

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 22 päivänä joulukuuta 2020

1046/2020

Laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa elokuun 2021 alusta toukokuun 2024 loppuun kestävä kokeilu kaksivuotisesta esiopetuksesta.

Kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumota, perheiden palveluvalintoja sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen.

2 §

Kokeilun suhde muuhun lainsäädäntöön

Kaksivuotiseen esiopetukseen sovelletaan, mitä perusopetuslain (628/1998) 26 a §:n 1 momentissa tarkoitettua esiopetuksesta säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Koeryhmään kuuluvan lapsen, joka suorittaa kokeilun aikana kaksivuotisen esiopetuksen tai muutoin saavuttaa kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteet, katsotaan saavuttaneen myös perusopetuslain mukaisen esiopetuksen tavoitteet.

Mikäli koeryhmään kuuluu perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisen pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saanut lapsi, voidaan perusopetuslain 26 a §:n 2 momentissa tarkoitettu esiopetus toteuttaa hänelle tämän lain mukaisesti.

Kaksivuotisen esiopetuksen aikana lapsi ei voi osallistua perusopetukseen valmistavaan opetukseen. Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen. Jos koeryhmään kuuluva lapsi ei osallistu kaksivuotiseen esiopetukseen, lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen tai perusopetuslain mukaiseen opetukseen. Varhaiskasvatuksesta säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018) ja perusopetuksesta perusopetuslaissa.

3 §

Kokeilun toimeenpano

Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa ja ohjaa kokeilun toimeenpanoa sekä päättää seurannan ja arvioinnin toteuttajan.

Opetushallitus vastaa kokeilun opetussuunnitelman perusteiden laatimisesta ja toimeenpanon tuesta, raportoi kokeilun etenemisestä opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä toimii kokeilurekisterin rekisterinpitäjänä.

Kokeilukunnat huolehtivat kokeilun paikallisesta toimeenpanosta kuten kuntien alueella asuvien kohdejoukkoon kuuluvien lasten ja näiden huoltajien riittävästä informoinnista ja kokeilun paikallisen opetussuunnitelman laatimisesta.

4 §

Kokeilukunnat ja kokeilun kohdejoukko

Opetus- ja kulttuuriministeriö poimii ositettuna satunnaistamisena kokeiluun osallistuvat kunnat tai kuntayhtymät (*kokeilukunta*), joiden tehtävänä on järjestää kaksivuotista esiopetusta 5 §:n mukaan poimituissa toimipaikoissa. Otantaan otetaan sellaiset kunnat tai kunnista koostuvat alueet, joissa asuu vähintään 100 vuonna 2016 syntynyttä lasta ja joissa on vähintään neljä 8 §:n 3 momentin mukaiset edellytykset täyttävää esiopetuksen toimipaikkaa. Otanta suoritetaan siten, että kokeiluun osallistuu 5-vuotiasta lapsiväestöä edustavasti sekä suomen-, ruotsin- että kaksikielisiä kuntia ja saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:n mukaisen saamelaisten kotiseutualueen kuntia eri maantieteellisistä sijainneista ja eri kuntatyypeistä.

Vuonna 2021 alkavan kokeilun kohdejoukkoon kuuluvat ne kokeilukuntien alueella asuvat lapset, jotka ovat syntyneet vuonna 2016. Vuonna 2022 alkavan kokeilun kohdejoukkoon kuuluvat ne kokeilukuntien alueella asuvat lapset, jotka ovat syntyneet vuonna 2017. Kohdejoukkoon ei kuitenkaan kuulu lapsi, joka aloittaa viisivuotiaana esiopetuksen perusopetuslain 7 tai 8 §:n mukaisen opetuksen järjestäjän opetuksessa.

5 §

Kokeilutoimipaikat, koe- ja verrokkiryhmä ja otanta-aineisto

Opetus- ja kulttuuriministeriö poimii ositettuna satunnaistamisena kokeilukuntien esiopetuksen toimipaikoista ne toimipaikat, joissa kokeilukunnan tulee järjestää kaksivuotista esiopetusta (*kokeilutoimipaikat*). Otanta suoritetaan siten, että kokeiluun osallistuu sekä suomen-, ruotsin- että saamenkielisiä toimipaikkoja erilaisilta sosioekonomisilta alueilta. Suurissa kunnissa tai kunnista koostuvissa alueissa otanta voi olla enintään neljä kertaa suurempi alueilta, joissa vain perusasteen suorittaneiden osuus 30–54-vuotiaiden ikäluokasta, työttömyysaste ja vieraskielisen väestön osuus ovat korkeita. Ne kohdejoukkoon kuuluvat lapset, jotka ovat kokeilutoimipaikoissa varhaiskasvatuksessa tai jotka eivät ole varhaiskasvatuksessa kokeilutoimipaikassa, mutta asuvat kokeilutoimipaikan alueella, muodostavat koeryhmän.

Edellä 1 momentissa kuvatussa otannassa voidaan käyttää otannan kannalta tarpeellisia kansallisia rekisteriaineistoja. Rekisteriaineistojen saatavuudesta ja luovutuksesta säädetään kutakin rekisteriä koskevassa lainsäädännössä. Opetus- ja kulttuuriministeriö toimii otanta-aineistoon liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä rekisterinpitäjänä. Otanta-aineisto säilytetään siihen saakka, kunnes vuonna 2017 syntyneiden lasten otanta on suoritettu.

Ne kohdejoukkoon kuuluvat lapset, jotka eivät kuulu koeryhmään, muodostavat verrokkiryhmän.

Opetus- ja kulttuuriministeriön on ennen kokeilun alkamista julkistettava 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuun otantaan käytettävät ohjelmointikomennot sekä päätettävä kokeilukunnat, kokeilutoimipaikat ja kokeilutoimipaikkojen alueet. Kokeilukunnan on ennen kokeilun alkamista päätettävä koe- ja verrokkiryhmään kuuluvat lapset.

6 §

Päätös lapsen ottamisesta kaksivuotiseen esiopetukseen

Kokeilukunnan on ilmoitettava koeryhmään kuuluvan lapsen huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle mahdollisuudesta hakea kokeilutoimipaikassa järjestettävään kaksivuotiseen esiopetukseen. Ilmoituksen on sisällettävä tiedot 2 momentissa tarkoitettua velvollisuudesta, mahdollisuudesta päättää kaksivuotiseen esiopetukseen osallistumisesta kokeilutoimipaikassa, kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteista, vaikutuksista kasvun ja oppimisen tukeen sekä oppilashuoltoon, koulumatkaetuuteen, varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin, lastenhoidon tukiin ja perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistumisesta sekä muista vastaavista tarpeellisista seikoista. Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuminen kokeilutoimipaikassa edellyttää lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan hakemusta. Kokeilukunnan tulee hyväksyä hakemus, jos lapsi kuuluu koeryhmään. Kokeilukunta tekee päätöksen lapsen ottamisesta kokeilutoimipaikassa järjestettävään kaksivuotiseen esiopetukseen.

Koeryhmään kuuluvan lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu kaksi vuotta kestäväan kokeilutoimipaikassa järjestettyyn esiopetukseen tai muuhun kaksivuotisen esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.

Kokeilukunnan tulee lapsen huoltajan tai tämän muun laillisen edustajan tekemästä ilmoituksesta tehdä päätös kaksivuotiseen esiopetukseen osallistumisen päättymisestä kokeilutoimipaikassa.

Haettaessa muutosta tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen sovelletaan, mitä muutoksenhausta oppilaaksi ottamisesta perusopetuslaissa säädetään.

7 §

Kokeilun laajuus ja opetussuunnitelma

Kaksivuotista esiopetusta annetaan kahtena vuotena yhteensä vähintään 1 400 tuntia, vähintään 700 tuntia kumpanakin vuotena

Opetushallitus päättää kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetuksen tavoitteista, oppimisen alueista ja niiden keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja esiopetuksen yhteistyön ja oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista (*kokeilun opetussuunnitelman perusteet*). Kokeilun opetussuunnitelman perusteissa tulee erityisesti huomioida, että siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta alkuopetukseen tapahtuu kasvun ja oppimisen polun jatkuvuus ja eheys turvaten. Kokeilun opetussuunnitelman perusteiden tulee olla valmiita tammikuun 2021 loppuun mennessä.

Kokeilukunnan tulee hyväksyä tässä laissa tarkoitettua opetusta varten paikallinen opetussuunnitelma heinäkuun 2021 loppuun mennessä.

8 §

Kokeilua koskevia tarkentavia säännöksiä

Kokeilukunta, jonka koeryhmään kuuluu sekä suomen- että ruotsinkielisiä lapsia, on velvollinen järjestämään kaksivuotista esiopetusta erikseen kumpaakin kieliryhmää varten.

Kaksivuotista esiopetusta ei saa hankkia perusopetuslain 7 tai 8 §:n mukaiselta opetuksen järjestäjältä. Kokeilukunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Kokeilua ei saa järjestää sellaisessa esiopetuksen toimipaikassa, missä lapsella ei ole mahdollisuutta täydentävään varhaiskasvatukseen.

Perusopetuslain 32 §:stä poiketen ensisijainen koulumatkaetus on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

9 §

Kokeilurekisteri

Kokeilurekisterin tarkoituksena on mahdollistaa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun toimeenpanon hallinnointi, tilastointi, seuranta ja arviointi.

Kokeilukunnat keräävät ja ilmoittavat kokeilun kohdejoukkoon kuuluvista lapsista 3 ja 4 momentissa tarkoitettut tiedot Opetushallitukselle. Opetushallitus tallentaa sille ilmoitettut tiedot kokeilurekisteriin.

Kohdejoukkoon kuuluvista lapsista tallennetaan kokeilurekisteriin seuraavat tiedot:

- 1) nimi;
- 2) henkilötunnus;
- 3) valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettu oppijanumero;
- 4) se esiopetuksen toimipaikan alue, jossa lapsi asuu syksyllä 2020 tai 2021;
- 5) varhaiskasvatuksen järjestäjä ja se toimipaikka, jossa lapsi on varhaiskasvatuksessa syksyllä 2020 tai 2021;
- 6) lapsen kuuluminen koe- tai verrokkiryhmään;
- 7) lapsen osallistuminen kaksivuotiseen esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan;
- 8) esiopetuksen järjestäjä ja toimipaikka, jossa lapsi osallistuu kaksivuotiseen esiopetukseen;
- 9) tieto siitä, että lapsen osallistuminen kaksivuotiseen esiopetukseen päättyy.

Kokeilurekisteriin tallennetaan verrokkiryhmään kuuluvista lapsista edellä 3 momentin 1–6 kohdassa tarkoitettut tiedot.

Jos lapsella ei ole oppijanumeroa, tulee Opetushallituksen luoda lapselle oppijanumero soveltaen, mitä valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 3 §:ssä säädetään.

Rekisteriin kerättyjä tietoja saa käyttää vain kokeilun hallinnoinnissa, tilastoinnissa sekä 10 §:ssä tarkoitettussa seurannassa ja arvioinnissa ja muissa kokeilua koskevissa tutkimuksissa. Rekisterin tietoja voidaan kuitenkin luovuttaa Kansaneläkelaitokselle soveltaen, mitä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 23 a §:ssä säädetään. Rekisterin tiedot säilytetään vuoden 2025 loppuun saakka.

10 §

Kokeilun seuranta ja arviointi

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tarkoituksen toteutumista selvitetään seuraamalla ja arvioimalla kokeilun toimeenpanoa, kohdejoukkoa, kokeilun pedagogisia ja toiminnallisia käytäntöjä sekä kokeilun opetussuunnitelman perusteita ja paikallisia opetussuunnitelmia. Kokeilukunnan tulee osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Seurannan ja arvioinnin toteuttajalla on oikeus saada kokeilukunnilta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä seurannan ja arvioinnin suorittamiseksi välttämättömät kohdejoukon henkilötiedot, jotka liittyvät varhaiskasvatusta tai opetusta varten laadittuihin päätöksiin ja suunnitelmiin sekä varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestämistapoihin. Seurannan ja arvioinnin toteuttajalla ei ole oikeutta saada tietoa varhaiskasvatuksessa olevaa lasta tai oppilasta koskevista lääketieteellisistä tai psykologisista arvioinneista, terveydenhuollon tai sosiaalihuollon ammattihenkilöiden asiakirjoista taikka muista vastaavista salassa pidettävistä oppilashuollon palveluiden asiakirjoista.

Kokeilun seurannan ja arvioinnin toteuttaja voi teettää kohdejoukkoon kuuluville lapsille kokeilun tarkoituksen toteutumisen selvittämiseksi välttämättömiä arviointeja, joilla seurataan lapsen kehitys- ja oppimisedellytysten, sosiaalisten taitojen sekä lapsen terveen itsetunnon kehitystä.

Seurannasta ja arvioinnista laaditaan valtioneuvostolle ja eduskunnalle väliraportti vuoden 2023 helmikuun loppuun mennessä ja loppuraportti vuonna 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriö toimii seuranta- ja arviointiaineistoon liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä rekisterinpitäjänä. Seuranta- ja arviointiaineisto säilytetään loppuraportin julkaisemiseen saakka.

11 §

Kokeilun rahoitus

Kokeilukunnalle korvataan erityisavustuksella tämän lain mukaiseen kaksivuotiseen esiopetukseen osallistuvien lasten ensimmäisestä esiopetusvuodesta kunnalle aiheutuvat laskennalliset varhaiskasvatuksen asiakasmaksutulojen menetykset ja esiopetuksen lisäkustannukset osallistuvien lasten määrän, kunnan keskimääräisten varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen ja esiopetuskustannusten mukaan.

Kokeilukunnalle korvataan erityisavustuksella myös kokeilusta aiheutuvat laskennalliset hallinnolliset kulut kohdejoukkoon kuuluvan lapsimäärän mukaan.

Erityisavustukseen sovelletaan muilta osin valtionavustuslakia (688/2001). Valtionavustaviranomaisena toimii opetus- ja kulttuuriministeriö.

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 23 päivänä joulukuuta 2020 ja on voimassa 31 päivään toukokuuta 2024. Lain 3, 9 ja 10 § ovat kuitenkin voimassa 31 päivään joulukuuta 2025 saakka.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 2020

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Opetusministeri Li Andersson